

מקום בלב

כפר לאנשים עם צרכים מיוחדים
בחוף הכרמל

תכנית הקמה

ספטמבר 2007

תוכן עניינים:

3	חזון הכפר
5	התחייבות לצעדים מעשיים ראשונים
7	פרויקט חברתי-קהילתי – חשיבותו וייחודו
7	תמונת המצב הקיימת בארץ
8	תמונת המצב בחוף כרמל
8	הפרויקט הנוכחי
9	חשיבותו וייחודו של הפרויקט
10	מעורבות הקהילה
12	אפשרויות מעשיות להקמה
12	נושא ההיתכנות
12	דרכים מעשיות להקמה
15	ליווי והדרכה בתהליך ההקמה
16	תכנית ההקמה ולוח זמנים
18	מיקום הכפר
20	ועדת ההיגוי לכפר
22	תכנית עיסוקית, מקורות מימון ותקציבים
25	יעוץ משפטי
26	תכנית למבנה תפעולי
29	צוות הכפר וגיוס כח אדם
30	אוכלוסיית הכפר ותהליכי קבלה לחברות
31	החיים בכפר
33	פרסום ושיווק
34	קשר עם קהילות מיוחדות אחרות
35	מרכז להשתלמויות מקצועיות
36	פעילויות חינוך וקשר עם מוסדות אקדמיים
37	לסיכום
38	נספח מס' 1: הצעה לצוותי עבודה
39	נספח מס' 2: מרכז להשתלמויות מקצועיות יחודיות

חזון הכפר

- בישובי חוף הכרמל יוקם כפר הטרוגני לאנשים בוגרים עם צרכים מיוחדים, אשר יהווה להם בית לחיים.
- הכפר שיוקם יתן מענה לאוכלוסייה המקומית בעלת הצרכים המיוחדים הזקוקה למגורים, חברה, עבודה ותעסוקה, בסביבה מוגנת, המוכללת ומחובקת בתוך הקהילה הנורמטיבית.
- החזון והמעשה באים מתוך ההתכוונות ליצור מקום בלב: מקום שנבנה באהבה, כבוד וקבלה, עבור השתייכותם, עצמאותם המירבית, ושילובם של השונים החיים בתוכנו. היוזמה נשענת על ערכים חברתיים והומאניים, ונובעת מראיית האנשים המיוחדים החיים בתוך קהילת חוף הכרמל, חלק בלתי נפרד מהמרקם האנושי המקומי.
- יוזמה זו צומחת מתוך צורך אקטואלי מידי במתן מענה לאנשים אלו להשתייכות חברתית בתוך הקהילה בה גדלו ולצד משפחותיהם המתגוררות באזור.
- רוח החזון באה מהבנה וידיעה שיצירת מקום בלב עבור אלו השונים מהנורמה, מהווה מקור לריפוי ולגדילה משמעותיים עבור התומכים לא פחות מאשר עבור הנתמכים. תפיסה זו רואה במגשימי החזון אנשים שהינם ברי-זכות להיות שותפים לדרך של הענקה, למידה וצמיחה.
- המקום יאפשר לאנשים המיוחדים להיתרם ולתרום לקהילה הנורמטיבית בדרכים הבאות: פיתוח סובלנות וקבלה כלפי השונה; הרחבת והעמקת ערכים אנושיים של נתינה, עזרה לזולת והתנדבות; חינוך הדור הצעיר ע"י פעילות התנדבותית וחינוכית בשיתוף בתי הספר באזור; מתן אפשרות לתעסוקת אנשי חינוך, שיקום ומקצועות טיפוליים, רפואיים ופרה-רפואיים.
- גודל הכפר העתידי יהיה כשל ישוב קטן, וימנה עד כ-50 חברים. בתחילת הדרך הכפר יפתח במתכונת מצומצמת, עם גרעין ראשוני ובו מספר קטן של חברים, כאשר הכוונה היא לגדול ולהתפתח בהדרגה.
- האוכלוסייה לה מיועד הכפר הינה בוגרים בעלי צרכים מיוחדים, בעלי קשת הטרוגנית של קשיים, אשר המכנה המשותף להם הינו הצורך בדיוור מוגן, בתעסוקה המותאמת למוגבלותם, ובקהילה חברתית מתאימה. מכנה משותף נוסף הוא היכולת לקיים מידה מסוימת של עצמאות תפקודית ויחסים חברתיים. תנאי הקבלה ינוסחו בהמשך ע"פ קריטריונים הנשענים על מדיניות משרדי הרווחה והבריאות (זכאות לדיוור מוגן, סל שיקום וכדומה), וע"פ שיקולם של אנשי מקצוע והורים המעורבים בצוות ההיגוי וההקמה.
- הקבלה לחברות בכפר הינה לבוגרים מגיל 18 עד 30, תושבי המועצה האזורית חוף כרמל.
- במידת הצורך ולפי מספר הפניות, תהיה אפשרות לפתוח את אופציית החיים בכפר זה גם בפניהם של תושבי רשויות אזוריות שכנות, אשר יהיו מעוניינים בכך. (טירת הכרמל, זכרון יעקב, בנימינה, אור עקיבא, פרדס-חנה-כרכור, ישובי אלונה, ועוד.)

- הכפר יהווה אופק עתידי ומקור לתקווה למשפחות בהן ילדים צעירים עם צרכים מיוחדים. באוכלוסיית חוף כרמל קיימת עתודה צעירה כזו המשולבת כעת בחינוך הרגיל, ואשר תזדקק למענה הולם לצרכיה עם התבגרותה.
- המקום בו יבנה הכפר יהיה בתחום המועצה האזורית חוף כרמל, על קרקע אשר תיועד לצורך זה, ואשר תשמש את חברי הכפר לייעוד זה לאורך כל חייהם. במקום יבנה בעתיד בית אבות לחברי הכפר אשר יגיעו לגיל פרישה ויזדקקו למקום סיעודי בזיקנתם.
- בשלבים הראשונים ישולבו חברי הכפר בעבודה ותעסוקה בענפי שירות המופעלים במקום לרווחתם ולקיומם העצמאי, ובמפעלים וענפי משק הקיימים באזור והמוכנים להירתם לעשייה. בהמשך יוקמו בכפר ענפי-עבודה יחודיים אשר בהם יעסקו החברים, כמו: גידול ירקות אורגניים וצמחי תבלין, מפעל קטן אשר תוצרתו תשווק אל מחוץ לכפר, לול לביצים, ועוד. ענפי השירות יכללו חדר אוכל ומטבח, מכבסה, מועדון לשעות הפנאי, פינת חי טיפולית ועוד.
- המרכז הקהילתי מיר"ב ומחלקת הנוער יהיו שותפים פעילים בפעילות הפנאי בכפר. כך ינתן מענה לצרכים החברתיים והתרבותיים של חברי הכפר, אשר יהנו מפעילות בחוגים מגוונים, מקשר חברתי עם הקהילה הנורמטיבית, ומתרומתם של בני נוער בהדרכה וליווי כחונכים.

התחייבות לצעדים מעשיים ראשונים

- במהלך החודשים אפריל-אוגוסט 2007 יוקם צוות היגוי להקמת הכפר ומימוש החזון למציאות. על איסוף האנשים להקמת צוות ההיגוי ממונה אסתר גילת ממושב צרופה.
- צוות ההיגוי יכלול נציגים מהמועצה האזורית חוף כרמל; הורים לבוגרים המעוניינים לשלב את ילדיהם בכפר המיועד; נציגי הבוגרים אשר ירצו להשתתף בתהליך ההקמה; אנשי חזון ובעלי יכולת ביצועית מתחומי הרווחה, החינוך, התרבות, הטיפול, הבטיחות, האספקטים הכלכליים ואפשרויות המימון, אנשים המעורים בנושאי יעודי קרקע ונדל"ן, ובעלי ידע משפטי ויכולת להתנהל עם ומול משרדים ממשלתיים רלוונטיים. כמו כן יגויסו אנשים בעלי נסיון בהקמת פרויקטים דומים. הדגש יהיה על גיוס אנשים מתאימים מתוך קהילת חוף כרמל, המשופעת בכוחות משובחים.
- צוות ההיגוי יחל את עבודתו לפני ראש השנה תשס"ח, כלומר: יתכנס לפגישה ראשונה חגיגית ולחלוקת משימות עבודה כבר בשבוע הראשון של ספטמבר 2007.
- במהלך החודשים הקרובים, עד להקמתה של ועדת ההיגוי, יערכו גל יזרעאלי קב"ט המועצה, ואסתר גילת סיורים באזור חוף כרמל, לאיתור מקומות הקמה פוטנציאליים. החיפוש יתמקד במקומות בהם יש תשתיות קיימות. עם הקמתה של ועדת ההיגוי, יוצגו בפניה לפחות שלושה מקומות אופציונאליים בשטח המועצה, לאחר עריכת בירור מקדים לגבי האפשרות להקים בהם את הכפר.
- במהלך החודשים הקרובים, ועד להקמתה של ועדת ההיגוי, יוקדשו מאמצים לאיתור ומיפוי בוגרים מתאימים לחיים בכפר העתידי. אסתר גילת תרכז את הפניות, ותעזר לשם כך בגב' שוש אלזרע, מנהלת מחלקת הרווחה במועצה, ובגב' אתי ברדה, קב"טית המועצה. בכדי לחשוף את היוזמה בפני הציבור המקומי, יעשה פרסום בנושא בעיתון המקומי ובאתר המועצה, ובפורומים באינטרנט הקשורים באוכלוסיות מיוחדות. כל אדם המעורב ברעיון וביוזמה להקמת הכפר מוזמן להעביר אינפורמציה זו למכריו על מנת להרחיב את תפוצת הרעיון ולאתר מועמדים פוטנציאליים לחיים בכפר.
- עם הקמת צוות ההיגוי יוצבו המטרות הראשוניות הבאות:
 - חלוקת צוותי עבודה, ע"פ כישורים, קשרים ותחומי עניין.
 - בירור בפני הרשויות הממשלתיות לגבי האפשרויות השונות להקמה ולתקצוב של פרויקט כזה.
 - רישום כעמותה, במידת הצורך.
 - נושאי מימון ותיקצוב.
 - החלטה על מיקום ובירור הנושאים הקשורים ביעוד הקרקע.
 - ביקורים וסיורי למידה במסגרות קיימות לאנשים בעלי צרכים מיוחדים. (כישורית בגליל, כפר נטורה בגולן, עלי נגב בדרום).

- הקמת אתר אינטרנט לכפר.
- גיבוש וניסוח "אני מאמין" מעשי: צביון הכפר, מטרותיו ויעודו: מגורים, עבודה, פעילות פנאי, חיי חברה, קשר עם הקהילה הרחבה, ועוד.
- גיבוש וניסוח קריטריונים לקבלה לכפר.
- איסוף צוות לעבודה בכפר, הכולל מנהל/ת, עו"סים, מטפלים בשיטות שונות, פסיכולוג/ית מלווה (קליני-שיקומי) , רופא ואחות, מדריכים, אמהות-בית ועוד.
- גיבוש וניסוח הצעדים הביצועיים הראשוניים עם מחויבות לתאריכי-יעד.
- קביעת תאריכים אופטימליים וראליים להנחת אבן פינה ולכניסה למקום.

ניסוח החזון וההתחייבות לצעדים המעשיים הראשונים נכתבו ע"י אסתר גילת, אמא של נוי בן ה-18, ופסיכולוגית קלינית, ממושב צרופה.
טלפונים: 04-9541596, 0544-365977. דוא"ל: esther.gilat@gmail.com

כל עזרה תתקבל בשמחה ובברכה.

(נכתב והופץ ב-22.4.2007).

פרויקט חברתי-קהילתי – חשיבותו וייחודו

תמונת המצב הקיימת בארץ

בארץ קיימים מוסדות ומעונות מסוגים שונים, המהווים "בית לחיים" לאוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים.

רוב המסגרות הקיימות הוקמו ע"י גופים מוכרים, המתמחים בהקמת מסגרות לאוכלוסיות המוגדרות באופן ספציפי, לפי האבחנה הרפואית של בעלי הצרכים המיוחדים. כך, קיימות מסגרות לאנשים בעלי מגבלות שונות, גופניות, נפשיות ותיפקודיות. (מגבלות פיזיות, פיגור ברמות שונות, אוטיזם ברמות שונות, פגועי נפש, ועוד).

בין הגופים המוכרים העוסקים בהקמת בתים לחיים ישנם אלו"ט, אק"ים, בית אקשטיין, "יעלים", "ענבלים", ועוד. ביניהם עמותות שהן מלכ"ר וגם יזמים פרטיים. בכל מקרה, על הגוף המקים, בין אם הוא גוף ציבורי (עמותה), ובין אם הוא גוף פרטי-עסקי (חברה בע"מ), לעמוד בקריטריונים של משרדי הבריאות והרווחה, על מנת לזכות בהקצבות הממשלתיות השוטפות להם זכאים הדיירים במסגרת דיור מוגן או סל שיקום.

מסגרות יחודיות המשמשות מודל והשראה לפרויקט המוצע הינם "כישורית" (בגוש שגב שבגליל), "עלי נגב" (ליד אופקים בדרום), כפר תקוה (ליד טבעון).

מדובר בכפרים המהווים מעין ישובים קטנים אשר מתפקדים כמסגרות של קהילה יחודית. כפר כזה מאחד בתוכו יותר מאשר מבנה אחד המשמש כ"בית לחיים", ומאפשר מסגרת של חיים מלאים, הכוללים מגורים, חיי חברה ותעסוקה בתנאים מוגנים המותאמים לחברים החיים בו.

"כישורית" הינו המודל שבהשראתו נהגה הכפר שבחזון. מדובר בכפר הטרוגני לבעלי צרכים מיוחדים, אשר נבנה מתוך מחשבה והשקעה רבה, הן ברוח והן בחומר, ומתוך תפיסה ערכית גבוהה לגבי זכותם של בעלי הצרכים המיוחדים למימוש חייהם במלוא הפוטנציאל האפשרי.

"עלי נגב" זכה לאחרונה להד תקשורתי רחב בזכות האלוף (מיל") דורון אלמוג אשר הביא להקמתו. דורון אלמוג חשף את סיפורו האישי כאב לבן מיוחד, ופתח את ליבותיהם של אלפי אזרחים, כאשר דיבר על חובתו כלפי בנו, שהינה החובה של כולנו "לא להשאיר פצועים בשדה הקרב": לעזור לחלשים שבינינו ולעשות להם מקום מכובד ותומך בתוכנו.

תמונת המצב בחוף כרמל

עד היום תושבי חוף הכרמל הבוגרים הנזקקים למסגרות חיים מוגנות ותומכות, נאלצים לחפש פתרונות מחוץ למסגרת הקהילה והאזור הגאוגרפי בו מתגוררות משפחותיהם.

המצב הזה נכון גם לגבי אוכלוסיית הילדים בעלי הצרכים המיוחדים החיה באזור, הנשלחת ללימודים ולמסגרות חינוכיות/פנימיות מחוץ לחוף כרמל, בשל העדר מסגרות כאלו באזור. (למעט ילדים המשולבים במסגרות החינוך הקיימות, בעזרת סיוע פרטני, או בכיתות קטנות מיוחדות, כאשר הדבר מתאפשר בהתאם למגבלותיהם).

ילדים אלו, בנוסף לקשיים עימם הם מתמודדים מעצם מוגבלותם, נמצאים במצב חברתי מנוכר ומבודד. עקב היותם מנותקים מחברת בני גילם באזור מגוריהם, ועקב קשיים בתקשורת (המהווים לעיתים קרובות חלק מהמורכבות הרגשית המלווה את מוגבלותם), הם סובלים מבדידות ומהעדר שייכות לקהילה החברתית בה הם חיים. נכון להיום (ספטמבר 2007), קיימת בישובי חוף הכרמל עתודה גדולה של ילדים בעלי צרכים מיוחדים אשר תזדקק בעתיד לפתרונות בתחומים של מגורים מוגנים, תעסוקה וחברה, אשר אינם קיימים בסמוך למשפחותיהם ולסביבה הטבעית אליה הם שייכים.

מגורים ותעסוקה אינם מהווים בדרך כלל בעיה עבור הילדים המיוחדים בשלבים המוקדמים לחייהם, אך הופכים לבעיה כאובה ומורכבת מאד עבורם בבגרותם. הבוגרים בעלי הצרכים המיוחדים באזור חוף כרמל נשלחים לתעסוקה מוגנת במסגרות עבודה מחוץ לאזור המועצה, ולאלו הנזקקים לסביבת מגורים מוגנת אין פתרון הולם בקרבת בני משפחותיהם.

תמונת המצב החברתית שתוארה לגבי הילדים המיוחדים מוגברת עוד יותר אצל הבוגרים אשר סיימו ללמוד במסגרות החינוכיות, ונאלצים לבלות את רוב שעות הפנאי שלהם בקרב משפחותיהם או לבד, בהעדר מסגרות חברתיות תומכות. מצב זה מכביד ומקשה מאד גם על משפחות הילדים והבוגרים המיוחדים, ומאלץ אותם לצמצם את חייהם החברתיים, את תרומתם לחברה הרחבה, ואת עצמאותם ורווחתם. הפתרונות החברתיים והתעסוקתיים לאנשים עם צרכים מיוחדים הינם, נכון להיום, אילתורים יצירתיים של המשפחות, כל אחת עבור הילד שלה.

הפרויקט הנוכחי

הכפר העתיד לקום ולהבנות בחוף כרמל אמור לענות על הבעיות שתוארו לעיל, מתוך תפיסה בסיסית, ערכית ואנושית, שקהילה חזקה ובריאה כמו חוף כרמל מסוגלת ומחוייבת להכיל בתוכה את האנשים המוגבלים החיים בתוכה.

החזון מדבר על הקמת הכפר מתוך אהבה ויצירת מקום בלב עבור המיוחדים החיים בתוכנו, ומתוך תמיכה במשפחות החיות בקהילה ומתמודדות עם קושי מתמשך בגידול ילדיהם המיוחדים. ראייה זו נובעת מתוך תפיסת חוף כרמל כקהילה המהווה **משפחה מורחבת** עבור חבריה.

השותפות בהקמת הכפר הינה **זכות והזדמנות** לגדילה אנושית וליצירת חברה מתוקנת ומיטיבה. זוהי הזדמנות לתמיכה הדדית ולעשייה חינוכית ממעלה ראשונה, כאשר הפרויקט הינו קהילתי ומשלב בתוכו את כל חברי הקהילה המעוניינים לתרום ולהתרם.

עבור האנשים המיוחדים הקמת הכפר מהווה **הכרה** מצד הקהילה הנורמטיבית **בזכויותיהם הבסיסיות לחיים משמעותיים** של שייכות, חברת שותפים לדרך, מימוש עצמי בתעסוקה מותאמת ותורמת וחיי רוח ותרבות.

חשיבותו ויחודו של הפרויקט

שלושה **חידושים** מרכזיים עומדים בבסיס התפיסה על פיה נוסח החזון הנוכחי:

- **יצירת כפר בעל הטרוגניות אנושית ותפקודית.**
- **מתן מענה לאוכלוסייה מקומית של בעלי צרכים מיוחדים.**
- **תפיסה של הכלה, מעורבות ותמיכה חברתית של הקהילה הנורמטיבית עבור האנשים המיוחדים החיים בתוכה ומשתייכים אליה.**

ההטרוגניות המוצעת נובעת מתוך שלוש הנחות יסוד:

א. תפיסה חברתית-קהילתית, הרואה את האנשים המיוחדים החיים בתוך הקהילה בעלי **זכות לשייכות חברתית** בתוך הקהילה המורחבת. **שייכות זו נובעת מתוקף מגוריהם והשתייכות משפחותיהם לקהילת חוף כרמל.** השתייכות זו אינה מוגבלת ע"פ אבחנה רפואית וסוג המוגבלות, ועל כן החיים בכפר מוצעים לכל תושב מחוף כרמל אשר זקוק למסגרת חיים כזו, ויכול להשתלב בה.

ב. תפיסה שיוויונית הרואה באוכלוסיית האנשים בעלי הצרכים המיוחדים אוכלוסייה מגוונת, אשר חבריה מסוגלים לתרום ולהתרם באופן הדדי, למרות המגבלות והקשיים השונים. תפיסה זו מניחה שהקריטריון המרכזי צריך להיות **שותפות לדרך חיים מיוחדת**. בכוחה של שותפות כזו ליצור תחושת השתייכות חברתית בקהילה מיוחדת, מחד גיסא, והעצמה אישית עם מתן ביטוי לייחודיות הפרט, מאידך גיסא. כל זאת יחד עם הכלה, תמיכה והגנה בתוך קהילה רחבה, אליה הם משתייכים בדרכם המיוחדת והמשותפת. כלומר: **השותפות היא בעצם היותם מיוחדים ושונים, המתמודדים עם חיים מאתגרים, והייחוד הוא בעצם היותם**

אנשים הנבדלים זה מזה במוגבלותם כמו גם בכוחותיהם.

ג. תפיסה האומרת שלכל אדם, גם המוגבל ביותר, יש מה לתרום לעולם ולזולת. מידור ומיון האנשים ע"פ קטגוריות אבחוניות מצמצם את האפשרות לאינטראקציות משמעותיות של נתינה וקבלה מאחרים-שונים. הרעיון הוא לאפשר **הזדמנות ליצירת חוויה של חיים "רגילים"** ככל האפשר, בהם האדם פוגש גם את הדומה לו וגם את השונה ממנו. חווית חיים בהם מתאפשרת **צמיחה, הדדיות ותרומה, בתוך קשרים אנושיים מגוונים ומעשירים**. בתוך חיים כאלו ניתנת הזדמנות לכל אדם באשר הוא, ללא קשר לסוג מגבלותיו או יחודו, לתרום מעצמו, ולהרגיש בעל ערך יחודי וזכות קיומית כנפרד ומיוחד.

אין ספק שרעיון ההטרוגניות מהווה אתגר מורכב ליישום. הנסיון בתחום הטיפולי והשיקומי מלמד שגם בקרב אוכלוסיות מיוחדות קיימות סטיגמות המקשות על שילוב ואינטגרציה (בקרב הורים וגם אצל בעלי המוגבלויות עצמם).

כמו כן, הערכות עניינית לשילובם של אנשים בעלי צרכים מיוחדים מסוגים שונים תחת קורת גג אחת וחיים משותפים, דורשת חשיבה מעמיקה ושיקול דעת טיפולי וישומי, בשל הצורך לתת מענה לסוגים שונים של צרכים, מחד, ולשותפות ואינטגרציה מאידך.

ההטרוגניות תדרוש יצירת צוות מקצועי מגוון המתמחה בעבודה עם צרכים מיוחדים מסוגים שונים, עניין מאתגר ולא פשוט.

עם זאת, הדבר אפשרי, קיים בשטח (ב"כישורית" וב"כפר תקוה"), וניתן ללמידה ויישום. והכי חשוב: תפיסת ההטרוגניות הולכת יד ביד עם תפיסת החזון הנוכחי ומהווה הנחת יסוד משמעותית בתוך פרויקט קהילתי בעל ערך מוסף ערכי וחינוכי.

החידוש והאתגר המרכזי בפרויקט הנוכחי הינו במימושו כפרויקט חברתי-קהילתי, ובמובן זה מדובר במיזם חדשני אשר אין לו תקדים בארץ.

מימוש כזה הינו בעל השלכות על:

- מיקומו הפיזי של הכפר – באזור חוף כרמל, בתוך אחד מישובי המועצה.
- תעסוקה במסגרת הכפר לאנשי מקצוע מקומיים מתחומים שונים.
- מעורבותם של בתי הספר האזוריים בפרויקטים קהילתיים-חינוכיים של התנדבות וחונכות.
- מעורבותו של מרכז מיר"ב בפעילויות החברה, הפנאי והתרבות של חברי הכפר.

מעורבות הקהילה

הכפר שיוקם יאפשר **מתן תעסוקה לתושבי חוף כרמל** בתחומים מקצועיים ולא-מקצועיים. בתחומים המקצועיים ידרשו עובדים סוציאליים, אנשי מנהלה, אנשי משק,

מרכזי תעסוקה בענפים השונים, אנשי טיפול ושיקום, רפואיים ופרה-רפואיים (רופא, אחות, מרפאים בעיסוק, מטפלים בדרכים שונות), ועוד.

בתחומים הלא-מקצועיים ידרשו אמהות-בית, מדריכים, חונכים, מורים בחוגים שונים, מתנדבים, מרכזי ענפי שירות, ועוד.

בתי הספר באזור יהיו מעורבים בפרויקטים של חונכות והתנדבות מהסוג של פרויקט "יפע"ת" הנהוג בביה"ס המשותף חוף כרמל.

הכפר יצור הזדמנויות נוספות לתיכנון והקמה של **פרויקטים חינוכיים** ברוח "יפע"ת" גם בבתי הספר היסודיים, אם על בסיס קבוע ואם על בסיס נקודתי, כמו פעילות סביב חגים, או יצירת מיזמים משותפים עם חברי הכפר (למשל: פרויקט יצירה וקישוט, פרויקט גינון).

הערך החינוכי של מעורבות הילדים והנוער בקרב קהילת בעלי הצרכים המיוחדים אינו זקוק להסברים נרחבים. נציין רק את הערכים הקשורים בקבלת השונה, עזרה הדדית, סובלנות, והתודעות מקרוב להתמודדויות עם קשיים. אין ספק שבכוחו של פרויקט מעורבות מסוג זה לסייע בגידול דור של ילדים ערכיים ואנושיים יותר.

מעורבותו של **מרכז מיר"ב** בכפר תעשה באמצעות תכניות מיוחדות **להעשרה תרבותית**. הפעילות תתבצע בתחומי הכפר, אליו יגיעו מדריכי חוגים שונים, ובו יערכו הצגות, סרטים ופעילויות תרבות שונות, כמו סדנאות. חברי הכפר יהנו גם מסיוורים לימודיים וטיולים מאורגנים, בשיתוף מחלקות הנוער והתרבות של מיר"ב. עם זאת, על מנת לאפשר את מעורבות חברי הכפר בקהילה, החברים בכפר יוכלו להשתתף בפעילויות מותאמות אשר יתוכננו עבורם במרכז מיר"ב עצמו. למשל: מכירת תוצרת הכפר ביריד מיוחד במרכז מיר"ב.

מעורבותו של מרכז מיר"ב הינה חשובה מבחינת ההכוונות והמסר החברתי-קהילתי: התכוונות וישום של שותפות, שייכות והכלה.

אפשרויות מעשיות להקמה

נושא ההיתכנות

משרדי הרווחה והבריאות – כל אחד בתחומו – נענה ליוזמות של ארגונים ויזמים פרטיים להקמת מסגרות המשמשות בית לחיים לאוכלוסיות מיוחדות, בהתאם לעמידה בקריטריונים של משרדים אלו, ובהתאמה לקיומן או אי-קיומן של מסגרות כאלו באזורים שונים בארץ. באזור חוף כרמל, כאמור, לא קיימת מסגרת דומה, ועל כן ההיתכנות הינה גבוהה.

חשוב לדעת שבשנים האחרונות גדל מספר היוזמות הללו, בעיקר בשל יוזמות של הורים וגם מתוך גדילה במספרם של ארגונים פרטיים הפונים למכרזים של משרדי הממשלה.

דרכים מעשיות להקמה

קיימות מספר דרכים מעשיות אפשריות להקמת כפר לאנשים מיוחדים:

1. התחברות לארגון מוכר המקים מסגרות כאלו.
2. הקמת עמותה ללא מטרת רווח אשר מטרתה הקמת הכפר ותמיכה מתמשכת בו.
3. הקמת חברה עסקית בע"מ אשר ממנפת את המיזם כפרויקט עסקי לכל דבר.
4. הקמת הכפר כמיזם המשלב עמותה עם חברה עסקית. (שילוב של 2 ו-3).
5. הקמת עמותה וחבירה לארגון מוכר, תוך שילוב נסיונו ודרכו עם החזון הנוכחי. (שילוב של 1 ו-2). קיימת אפשרות להתחיל עם ארגון מוכר בחוזה זמני, ואח"כ לתפקד כעמותה עצמאית.

יתרונות וחסרונות של כל אחת מהדרכים הנ"ל:

1. כפי שנאמר, הגופים המוכרים מקימים את המסגרות ע"פ סוג האוכלוסיה והאבחנה הרפואית. **יתרון** ברור לאופן הקמה שכזה טמון בנסיונם המצטבר של ארגונים אלו, ובקיומן של שיטות עבודה מבוססות. כמו כן, ארגונים כאלו מוכרים בד"כ ע"י משרדי הממשלה הרלוונטיים, ויש להם נסיון בהתנהלות מול משרדי ממשלה ופרוצדורות מנהלתיות קיימות. לגופים המקימים יש גם תקציבים קיימים, צוותים מיומנים ותכניות הכשרה, ורוח המאפיינת כל גוף. **חסרונותיה** של דרך זו טמונים בתפיסה הבסיסית העומדת מאחורי היוזמה הנוכחית להקים כפר **הטרוגני וקהילתי**. ההטרוגניות תאפשר לאנשים בעלי צרכים מיוחדים מסוגים שונים לחיות זה לצד זה, לתרום ולהתרם זה מזה, וליצור קהילה של שותפים לדרך שהינה מיוחדת ואתגרית. ההטרוגניות היא זו שתאפשר לפרויקט הנוכחי להיות פרויקט קהילתי, משום שהכפר יפתח את שעריו בפני בוגרים שונים שהמשותף להם הוא

היותם תושבי חוף כרמל. הטרוגניות, עד כמה שקשה יהיה האתגר לבנות אותה ולקיימה, היא ספינת הדגל והרוח הנושבת מתוך החזון לעשות מקום בלב לכולם, ללא הבדלי אבחנה רפואית או סוג הקושי עימו מתמודד האדם. ההטרוגניות, ההכלה והמעורבות האמיתית בתוך האוכלוסיה הנורמטיבית, יתאפשרו רק אם מימוש החזון יתבסס על התפיסה שלכל אדם יש דרך יחודית, והוא בר-זכות למקום ושייכות.

2. מימוש חזון הכפר ע"י הקמת עמותה שלא למטרות רווח הינו בעל **יתרון** בולט המאפשר לעמותה פיקוח ושמירה על האינטרסים של חברי הכפר והערכים על פיהם הוא נבנה. בעמותה שכזו יכולים להיות מעורבים הורים הדואגים לעתיד ילדיהם ומהווים כח מפקח ומבצע, כמו גם אנשי מקצוע מתחומים רלוונטיים שונים. עבודתה של עמותה ללא מטרות רווח מאפשרת לכפר שכזה להתנהל שלא על פי אינטרסים כלכליים אישיים של מקים כזה או אחר. **חסרון** בולט הינו הצורך המתמיד להשען על תרומות ופעילות נדבנית.

3. חברה בע"מ מאפשרת לחזון הכפר להתממש כעסק רווחי לכל דבר. לשם כך נחוץ יהיה למצוא יזם כלכלי אשר יגלה עניין בדבר, יבנה תכנית עסקית, ויפעל להגשמתה. העובדה שהתחזוקה השוטפת של חברי הכפר אמורה להיות מתוקצבת ע"י המדינה, כמו גם מימוש החזון על פיו יקומו כמה ענפי-תעסוקה רווחיים בכפר, יאפשרו לכפר להתקיים כמיזם כלכלי השורד בזכות עצמו, ללא תלות מתמשכת בתרומות. יתכן שבאופן הזה ידרשו חברי הכפר לשלם עבור החיים בכפר תשלום חד פעמי בכניסתם, בגובה אשר יחושב בתכנית העסקית כרווחי עבור המקים. (כפי שמקובל בבתי אבות או מוסדות פרטיים אחרים). שני חסרונות בולטים בדרך זו הינם סכנה בקביעת סדר העדיפויות הטבעי בו החומר גובר על רוח הדברים, כאשר מדובר במיזם כלכלי-גרידא, והאפשרות שהכניסה לחיים בכפר תוגבל לבעלי היכולת הכלכלית הגבוהה, ובכך יפגע הרעיון ליצור פרויקט חברתי-קהילתי.

4. שילובן של דרכים 2 ו-3 מאפשר התגברות על חסרונות שלושת הדרכים, ושמירה על רוח החזון והכוונה הגבוהה שבמימושו. לצורך שילוב זה נדרש ידע של איש משפטים בתחום החברות העסקיות וחוק העמותות, העובד בשיתוף פעולה עם צוות היגוי מורחב החולק תפקידים ביצועיים ומפקח על ההקמה והמימוש. צוות כזה יפעל בחסות המועצה, אשר תיקח על עצמה להיות אחראית מבחינה אתית להתנהלות תקינה של הכפר ולשמירה על זכויותיהם של החברים בו.

5. שילובן של דרכים 1 ו-2, מהווה את דרך מספר 5. **החסרון** הבולט של חבירה לארגון מקים קיים הוא זה אשר תואר בסעיף 1: סכנה של ויתור על האוטונומיה הרעיונית ועל החזון היחודי של פרויקט קהילתי-הטרוגני. **היתרון** בשילוב 1 עם 2 (כלומר בדרך מס' 5), טמון בתנאי שהחבירה לארגון קיים תהיה ע"י שילוב בין נסיונו של הארגון ודרכו בהקמת פרויקטים קודמים, לבין רוח החזון הנוכחי. במצב כזה, השילוב ישתלם לשני הצדדים בכך שהארגון ירחיב את פעילותו לפרויקט גדול ושונה מאלו שהתנסה בהם, ואילו העמותה שתוקם תרוויח מנסיונו וממשאביו האנושיים והכלכליים של הארגון.

אפשרות יצירתית הקיימת כאן הינה לחבור לארגון קיים בחוזה זמני, שעל פיו הארגון ישמש כזם מקים, ולאחר תקופה שתיקבע מראש, יעבור ניהול המקום לעמותה שתוקם לצורך העניין ותנהל את הכפר באופן עצמאי.

בכל מקרה – הקמת עמותה דורשת הליך משפטי מסודר, ומהווה אפשרות להתקיים כגוף עצמאי המקיים קשרים עם המועצה האזורית וגופים ציבוריים אחרים.

ליווי והדרכה בתהליך ההקמה

אין ספק שחשוב יהיה לקבל הדרכה וליווי בתהליך ההקמה מגופים בעלי נסיון בתחום זה.

בשלב הראשוני הנוכחי נערכת למידה משמעותית והכרות עם מסגרות קיימות.

גדעון פלס מ"בית יחד" בקבוץ מחניים נאות לספר לנו מנסיונו בהקמת המקום, ולקשר אותנו עם אנשי קשר משמעותיים, ויובל אקשטיין מארגון "בית אקשטיין" מוכן להדריך וללוות את התהליך ללא תמורה והתחייבות.

גם מנהלי "בית אלישע", בית לחיים בישוב הרדוף, הביעו את נכונותם להדריך וללוות את הפרויקט הנוכחי.

ברצוננו לגייס בהמשך גם את שוקי לוינגר, מנכ"ל כישורית, לצרכי הדרכה וליווי.

אחד מצוותי העבודה של ועדת ההיגוי של הכפר (פירוט על ועדה זו בהמשך) יעסוק בתהליכי ההדרכה, ובגיוס המדריכים המתאימים.

כמו כן, בימים אלו מוגשת בקשה למילגה של התכנית ליזמות חברתית SE - תוכנית בשיתוף רשת הון סיכוי לישראל – Israel Venture Network (IVN), הקרן החדשה לישראל (NIF) וקרן סאקט"א-רש"י. התכנית הזו הינה חממה ליזמים חברתיים המאפשרת להם להתמקד בפיתוח יוזמות חברתיות למשך שנתיים, ולהביא אותן לרמת קיימות תוך ליווי והנחיית חברי קהילת IVN, אנשי עסקים מובילים ומנוסים בארץ ובארה"ב. המיזם הנוכחי עונה על הקריטריונים המתוארים בתכנית, והטפסים מולאו בקפידה ונשלחו. המילגה, אם תאושר, תאפשר קבלת הדרכה מסודרת ליזמות מהקרנות הללו, למשך שנתיים. (פרטים ב - www.israelventurenetwork.org תחת הכותרת 'פיתוח מנהיגות חברתית' - התוכנית ליזמות חברתית').

תכנית ההקמה ולוח זמנים

הצעדים המעשיים הראשוניים תוארו בפרק קודם בחוברת זו.

- במהלך החודשים אפריל-ספטמבר 2007 נערכות פגישות רבות בין אסתר גילת, מובילת הפרויקט, לבין שותפים לעשייה ולמימוש החזון. העושים במלאכה עוסקים בגיוס אנשים לועדת ההיגוי, במיפוי האוכלוסיה הפוטנציאלית לכפר ובאיתור מקום פיזי פוטנציאלי להקמת הכפר. השותפים המעורבים בשלב זה הינם: ירון פרידמן - מנכ"ל המועצה האזורית חוף כרמל, שוש אלזרע - מנהלת מחלקת הרווחה במועצה, אתי ברדה - קב"סית המועצה, גל זירעאלי - קב"ט המועצה, אפרת גולדברג - מנהלת ביה"ס "העמר", חנה בכר מצרופה, לאה סלע מגבע כרמל, יעל איזנר - מקבוץ מעגן מיכאל ומנהלת מחלקת בריאות ורווחה בתנועה הקיבוצית, רוחקה ויוסי נגבי מקיסריה, מירה פחימה - אם לנער בעל צרכים מיוחדים, תושבת קיסריה ומקימת עמותת "עלי כותרת" (עמותה לאיתור אוכלוסיות בסיכון). שותפים נוספים בעלי תפקידים והשפעה בקהילה הביעו הסכמתם להצטרף לועדת ההיגוי ולפעול במסגרתה בהמשך, לפי הצרכים שיעלו.
- הישיבה הראשונה של ועדת ההיגוי לכפר תתקיים ביום רביעי, 5.9.07, בשעה 18.00 במועצה האזורית חוף כרמל. בישיבה זו ימסר מידע כללי על הצעדים שנעשו עד מועד הישיבה, תיערך הכרות בין חברי הועדה, ויקבעו מועדי התכנסותה של ועדת ההיגוי במהלך שנת תשס"ח. חוברת זו (תכנית הקמה) תחולק לחברי הועדה כנייר עבודה ראשוני, אשר ישמש בסיס לחשיבה, הערות ושינויים עליהם תדון הועדה בפגישתה השניה.
- במהלך שנת תשס"ח צוותי העבודה של ועדת ההיגוי יעסקו במטלות הבאות:
 - עריכת סיורי למידה במסגרות שונות שהוקמו, לצורך הכרות עם הנושא וגיבוש המודל הנוכחי. גיוס מדריך מלווה.
 - בדיקת אפשרויות ההקמה, והמלצה למליאת ועדת ההיגוי על האפשרות המועדפת.
 - במידה ויוחלט על כך, פעולות בנושא של הקמת עמותת "מקום בלב".
 - בניית התכנית העסקית, מקורות המימון וגיוס התקציבים.
 - למידת הנושא של התנהלות מול/עם המוסדות הממשלתיים הנוגעים בדבר, וגופים ציבוריים רלוונטיים.
 - בדיקת אפשרויות המימוש המעשי של הצעות לגבי המיקום הפיזי של הכפר העתידי.
 - קבלת החלטות בנוגע לאוכלוסיית הכפר ותהליכי הקבלה לחברות.
 - בניית צוות העובדים בכפר וגיוס כח אדם.
 - נושאים משפטיים רלוונטיים. (חוזים, ביטוחים רפואיים, ועוד).
 - תכנון מבני של הכפר: מגורים, ענפי שירות, ענפי תעסוקה.

- תכנון החיים בכפר: תעסוקה, חיי חברה, פעילות פנאי והעשרה.
- בניית תכניות מעורבות בקהילה: קשר עם בתי ספר באזור, קשר עם מרכז מיר"ב.
- הכנת תכנית בסיסית לטווח הרחוק: קשר עם קהילות מיוחדות אחרות, קשר עם מוסדות אקדמיים, מרכז להשתלמויות מקצועיות.

- במהלך שנת תשס"ח יפגשו הצוותים המיוחדים מתוך ועדת ההיגוי להשלמת משימותיהם, על-פי לוח זמנים שיקבע בתוך כל צוות. יו"ר כל צוות (שיקבע בפגישת ועדת ההיגוי הראשונה) יהיה אחראי על עבודת צוותו ותדירות המפגשים.
- במהלך תשס"ח יתקיימו פגישות של מליאת ועדת ההיגוי על פי תאריכים שיקבעו מראש, בפגישת המליאה ב-5.9.07. בפגישות אלו ידווחו הצוותים המיוחדים למליאה על עבודתם, ויקבעו שיתופי פעולה נחוצים בין הצוותים השונים.
- בספטמבר 2008 – בתום שנת העבודה הראשונה של ועדת ההיגוי, תקבע תכנית העבודה לשנת תשס"ט, אשר תתמקד בביצוע המעשי של הקמת הכפר.
- במהלך תשס"ט – הקמת הכפר באופן מעשי: שיפוץ מבנים, גיוס כח אדם, עריכת חוזים, קבלה לחברות, ועוד.
- בספטמבר 2009 – חנוכת "מקום בלב", כניסת החברים והתחלת החיים בכפר.

מיקום הכפר

במסגרת הסיוורים שנערכו ע"י גל יזרעאלי, קב"ט המועצה, ואסתר גילת, אותרו המקומות הבאים כמתאימים פוטנציאלית להקמת הכפר:

- כפר גלים
- נוה ים – באזור הצפוני בו היה בעבר כפר הנופש.
- כפר הנוער ימין אורד
- כפר הנוער שפיה

מבין המקומות הללו נראה שכפר גלים הינו המקום המתאים ביותר בשל הסיבות הבאות:

- נגישות - מיקומו הפיזי הקרוב למרכז מירב, לישובי המועצה ובתי הספר שעל כביש 4, ולחיפה, מאפשר את יצירת המעורבות הקהילתית באופן פשוט ונגיש, ומאפשר יצירת הזדמנויות לניידות ועצמאות מירביים לחברי הכפר. כמו כן, כפר גלים מצוי על "צומת רשויות" אשר יכול לסייע בהמשך לשיתוף בהפעלה ובמתן שירותים לא רק למועצה האזורית חוף כרמל, אלא אף לחיפה ולטירת הכרמל הסמוכות לו.
- תשתיות מוכנות – בפנימית כפר גלים קיימים מבני-מגורים שאינם מאוכלסים מזה מספר שנים, הזקוקים לשיפוץ לצורך התאמתם לצרכי הכפר. כמו כן קיימים בכפר גלים ענפי שירות ותעסוקה המסוגלים לתת מענה או סיוע חלקי לכל הפחות לצרכי הכפר, כמו: חדר אוכל, בריכת שחיה, רפת, גידולי שדה, מיזם פרטי לגידול ומכירת דגי נוי, חתוליה, ועוד. כל הענפים הללו יוכלו לשמש כעזר למגוון תחומי העסקה עצמאיים שיפותחו ספציפית למען הפרויקט.
- גודל השטח ופוטנציאל השימוש בו - לכפר גלים יש שטחי משבצת לא מנוצלים אשר ניתן עקרונית לבחון שימוש בהם להקמה ופיתוח של ענפי תעסוקה שיתאימו לחברי הכפר, כגון חוות רכיבה טיפולית, פארק ספורט אתגרי, משתלה טיפולית, ועוד. כמו כן, יש בחלקה הצפוני של משבצת הכפר שטח שאינו בניצול המקורי כבעבר – "גן כרמית", על שטח שגודלו כמה עשרות דונמים. (הפעלתו בעבר היתה ע"י עיריית חיפה בתור חווה חקלאית לתלמידי בתי ספר יסודיים, על אף שייכותו הטריטוריאלית למשבצת הכפר). ניתן לבחון התאמתו של שטח זה עבור "מקום בלב".
- נושא יעוד הקרקע והתאמתה ל"בית לחיים" – כפי הנראה ישנה היתכנות סבירה לקבלת הסכמות ממינהל מקרקעי ישראל להקצאת שטחים במשבצת כפר גלים לטובת "מקום בלב", מאופי פעילותו היעודית של הגוף, הדומה במאד לאופי פעילותו החינוכית והחברתית של כפר גלים. בנוסף לכך, נראה שלכפר יש ביטחון

גבוה בקניינו בשטחיו, כך שעניין זה מאפשר לחשוב על הקמת "בית לחיים" לאנשים הזקוקים לבטחון ויציבות למשך כל חייהם, ולא על סידור זמני של השכרה. נראה אף שאופייה של עמותת כפר גלים ותחומי עיסוקיה המוכרים ומוסכמים ע"י המוסדות הממלכתיים השונים, ובהם אף מינהל מקרקעי ישראל, יאפשרו את הקמת מיזם "מקום בלב" במקום, וקבלת האישורים הסטטוטוריים הנדרשים.

- מצבו העכשווי של כפר גלים – עתיד בית הספר כפר גלים והקשר שלו עם המועצה האזורית חוף כרמל נמצא בדיונים במסגרת צוותים שונים. במסגרת הכוונות לשקם את ביה"ס ואת תדמיתו, ניתן לחשוב, בשיתופם המרכזי של המועצה האזורית והנהלת כפר הנוער, על המיזם "מקום בלב" כמיזם ערכי-חינוכי הצמוד לביה"ס, ומהווה את אחד ממוקדי עבודתו החינוכית-חברתית של ביה"ס וכפר הנוער כולו.

ועדת ההיגוי לכפר

ועדת ההיגוי לכפר מורכבת מבעלי תפקידים במועצה האזורית חוף כרמל, ומאנשים בקהילה אשר הביעו את רצונם לחבור להקמת הכפר ולהיות שותפים ברי-זכות לפרויקט חשוב זה.

תפקיד הועדה הינו להוות גוף חושב ומבצע, אשר יוציא לפועל ויממש את חזון הכפר.

החברים שהצטרפו עד כה לועדת ההיגוי הינם:

ירון פרידמן – מנכ"ל המועצה האזורית חוף כרמל
שוש אלזרע – מנהלת מחלקת רווחה במועצה האזורית חוף כרמל
גל יזרעאלי – קב"ט המועצה
נינה לביא – מנהלת מחלקת חינוך במועצה האזורית חוף כרמל
אסתר גילת – יוזמת ומובילת הפרויקט, אמא, פסיכולוגית קלינית.
יעל איזנר – מנהלת מחלקת בריאות ורווחה בתנועה הקיבוצית, מנהלת סניף איל"ן
קיבוצי, מעגן מיכאל.
אתי ברדה – קצינת ביקור סדיר במועצה האזורית חוף כרמל.
רותם דרוקר – מחלקת נוער במרכז מיר"ב, עין כרמל.
אפרת גולדברג – מנהלת ביה"ס "העמר", הבונים.
לאה סלע – גבע כרמל.
חנה בכר – צרופה.
רוחקה ויוסי נגבי – קיסריה.
מלי מידן – בית חנניה.
ביבה איילון – כרם מהר"ל.
שרון שטרנברג – עובדת סוציאלית, כרם מהר"ל.
נורית בייטס – מטפלת בתנועה, מעגן מיכאל.
מלכה שריר – אחות, עין כרמל.
תמי בן זאב – מטפלת בפסיכו-דרמה, עין כרמל.
משה פיביך – משפטן, נציג משרד עורכי הדין בן ארי-פיש מחיפה, סבא לנער עם צרכים מיוחדים.
מירה פחימה – אמא, מקימת עמותת "עלי כותרת" לאוכלוסיות בסיכון, קיסריה.
אתי דורון – בנימינה.
אורלי רוזנברג – פעילה בתחום החינוך במועצה האזורית חוף כרמל, נחשולים
חגי עטיה – צרופה
חגית גביע – מגדים

נאוה בכר – ניהלה מרכז תעסוקה לאוטיסטים בוגרים באלו"ט, הבונים
דורית אובדוב – אמא, עין כרמל
איילון יריץ – אבא, בת שלמה
יוסי ביטון – אבא, מגדים
נעמי ורון קוגלמן – הורים, מעין צבי
שושן אשכנזי – אבא, זכרון יעקב
מיקו אבן-טוב – אבא, מעגן מיכאל
גיליה מאיר – אמא, מושב עופר

אנשים נוספים נמצאים בתהליכי הצטרפות לועדה.

בנספח מס' 1 מופיעה הצעה לצוותי עבודה אפשריים אשר יורכבו מחברי ועדת ההיגוי ויעסקו בנושאים ספציפיים רלוונטיים.

תכנית עיסקית, מקורות מימון ותקציבים

בנושא זה יש להבחין בין שני מרכיבים עיקריים:

- א. תהליך הקמת הכפר והון ראשוני- כולל את התכנית העסקית בנוגע לתשתיות ההקמה וגיוס היזם/ההון הראשוני הנדרש להקמת הכפר.
- ב. אחזקה שוטפת - כולל את התכנית העיסקית ארוכת הטווח, הכוללת גם את השתתפות המדינה בתקצוב חיי החברים בכפר.

בניית התכנית העיסקית תלויה בהחלטה שתקבל בנוגע לאפשרויות ההקמה של הכפר. במידה וההחלטה תהיה לחבור לארגון מקים קיים, הוא זה אשר יהיה אחראי על הפרויקט כמיזם עיסקי, ויביא עימו את התשתיות הכלכליות, הארגוניות והאנושיות. ארגון זה גם ינהל את העניינים הכספיים מול/עם מוסדות המדינה, יהווה גורם מתווך בין משפחות החברים בכפר ומשרדי הממשלה המתקצבים את חייהם במקום, וינהל את הכפר כמיזם עיסקי לכל דבר.

יחסיו של יזם כזה עם המועצה ועם "מקום בלב" כפרויקט קהילתי-חברתי צריכים להיות נידונים כחלק מההחלטה על יתרונותיה וחסרונותיה של אפשרות ההקמה הזו.

במידה וההחלטה תהיה להקים את "מקום בלב", ע"י עמותה, התכנית העיסקית תתבסס על גיוס תרומות לצורך ההקמה וגם במשך הזמן לצורך הקיום המתמשך של הכפר.

תקצוב חיי החברים בכפר יתקבל ממשרדי הממשלה, ע"פ זכאותם לדיוור מוגן ולתעסוקה מוגנת, וינהל ע"י העמותה.

במקרה זה, יחסיה של העמותה עם המועצה האזורית, בנוגע לנושאים כספיים והשתתפותה של המועצה מבחינה כלכלית בפרויקט, יהיו צריכים להיות נידונים ומסוכמים.

עקרונית, הכפר "מקום בלב" איננו מתוכנן כמיזם כלכלי ריווחי.

בהיותו פרויקט קהילתי-חברתי והומאני, מטרתו הראשונה והעיקרית הינה לבנות בית לחיים לאנשים הזקוקים לתמיכה. הכוונה הינה לאפשר לאנשים אלו לקיים חיים עצמאיים ויצרניים כמידת יכולתם, ועל כן אין כאן ציפיה ש"מקום בלב" יהווה מקור לרווחים כספיים. ה"רווחים" המצופים לקהילה הינם ברמות הערכיות והחינוכיות.

עם זאת, המיזם יוכל להוות גם מקור להכנסות כספיות באופנים הבאים:

- אם הכפר יוקם ע"י יזם פרטי, ודבר זה כאמור תלוי בהחלטה שתקבל לגבי אופן ההקמה, הרי שהיזם יבנה את התכנית העיסקית כך שיהיו לו רווחים מההקמה

והפעלה של המקום. עם זאת, חשוב מאד לדאוג לכך שהרווחים הללו לא יהיו על חשבון רווחתם של החברים בכפר.

- אם הכפר יוקם ע"י עמותה מלכ"ר, הרי שכל ההכנסות אשר יוזרמו לכפר (בין אם ממקורות ממשלתיים, ובין אם מתרומות) יוקדשו לתועלת ורווחת החברים בו. עם זאת, שיתופי פעולה בין העמותה שתוקם לבין ארגונים שונים (למשל: המועצה האזורית חוף כרמל, מוסדות אקדמיים, בתי הספר באזור, ועוד), יכולים להניב רעיונות יצירתיים שאף יניבו רווחים לשותפים לעשייה. לשם כך דרושה חשיבה עיסקית-יצירתית, הבונה תכנית פעולה לאפשרות כזו במסגרת החוק.
- הקמת הכפר ע"י עמותה תאפשר לתושבי קהילת חוף כרמל להתפרנס מעבודתם בכפר. זוהי הכנסה עקיפה, הנעשית באמצעות יצירת מקומות עבודה לבעלי מקצוע ולעובדים בלתי מקצועיים במיזם חדשני ומאתגר המוקם באזור.
- ענפי התעסוקה של "מקום בלב" בהם יעבדו תושבי הכפר עשויים לספק הכנסות חלקיות, בהתאם למידת יכולתם היצרנית של החברים. סביר לחשוב שהכנסות אלו יהוו את משכורתם האישית של החברים וישמשו אותם לרווחתם האישית. (בהתחשב בזה שתיקצובם ע"י הממשלה מוזרם לטובת מגוריהם בכפר ושאר השירותים שהם זוכים להם במסגרתו).

לסיכום:

- התכנית העיסקית שתבנה תלויה בהחלטה לגבי אופן ההקמה.
- במידה והקמת הכפר תעשה ע"י עמותה, יהיה צורך לגייס אדם בעל כישורים עיסקיים/כלכליים לצורך הכנת התכנית העיסקית. נראה רצוי שאותו אדם יהיה בעל חיבור רגשי וערכי לפרויקט שעל הפרק (הורה או סב לאדם בעל צרכים מיוחדים?), ולא בעל אינטרסים כלכליים.
- בונה התכנית העיסקית ילמד מהם הצרכים הכלכליים של מיזם "מקום בלב", ויעבוד לשם כך עם צוות מיוחד מתוך ועדת ההיגוי אשר זו תהיה מטרתו.
- בונה התכנית העיסקית יעבוד עם צוות מועדת ההיגוי אשר יאסוף מידע בנוגע למקורות מימון, קרנות ותרומות. צוות זה יאסוף מידע מנסיוןן של מסגרות קיימות הדומות לזו המתוכננת כאן.
- במקביל, בונה התכנית העיסקית יעבוד עם הצוות שיעסוק באיסוף האינפורמציה לגבי הזכויות הכספיות להם זכאים בעלי הצרכים המיוחדים מהמדינה. הנתונים הללו יעובדו לצורך הכנת התכנית העיסקית.

הערות:

- ביולי 2007 הוגשה בקשה למילגה למועמדים לתכנית ליזמות חברתית SE. (ראה עמ' 15 בחוברת זו). במידה והמילגה תאושר ותתקבל, היא תאפשר העסקתו של אדם בתקן של משרה מלאה לצורך הנעת הפרויקט קדימה. כמו כן, יתקבל ליווי מקצועי בתחום העיסקי אשר יקל מאד על בניית התכנית העיסקית הנחוצה. (הדברים מצויינים

כאן על אף שטרם התקבלה תשובה בנוגע לבקשה, כדוגמה לאפשרויות הקיימות בנוגע לסיוע מקרנות שונות).

- בין חברי ועדת ההיגוי נמצאים אנשים בעלי ידע ונסיון בהקמת עמותות, וביזמות עסקית בתחום הרלוונטי לפרויקט הנוכחי. ההצעה היא שאנשים אלה יהוו צוות חשיבה ותכנון בנוגע לנושאים הכספיים ולתכנית העסקית הנחוצה להקמת הפרויקט.

יעוץ משפטי

- משרד עורכי הדין בן-ארי - פיש, מחיפה, המתמחה בזכויות אדם, נאותו לשמש כיועצים משפטיים ל"מקום בלב".
- המשרד ייוצג באמצעות המשפטן משה פיביך, סבא לנער עם צרכים מיוחדים, אשר יעשה עבודתו בהתנדבות.
- משה פיביך יהיה שותף בועדת ההיגוי להקמת הכפר וישתתף בישיבותיה.
- הסיוע המשפטי ילווה את תהליך ההקמה של הכפר ואת תפעולו וקיומו בהמשך.
- הסיוע המשפטי יהיה במתן מידע בנוגע לחוקים ותקנות הקיימות בנושא של דיור מוגן וזכויות בעלי הצרכים המיוחדים מהמדינה, נהלי הקמת עמותה וחוק העמותות, הסדרת חוזים בין גורמים שונים המעורבים בהקמת הכפר, וכל נושא אחר בו ידרש יעוץ וסיוע משפטי.
- כתובת: משה פיביך, משפטן
רחל בן ארי - אדם פיש ושות', עורכי דין
שד' מוריה 50, חיפה 34572
טל. 04- 8371505; פקס. 04- 8370231
דוא"ל: moshef@bf-law.co.il

תכנית למבנה תפעולי

מגורים

- בכפר יוקמו יחידות מגורים לתושבים, כאשר התכנית הינה להתבסס על תשתיות קיימות אשר יעברו שיפוץ ויותאמו לצרכי החברים בכפר.
- בתחילה ישופצו כ-20 יחידות מגורים, לגרעין הראשוני שיבוא לחיות בכפר. בהמשך, יבנו/ישופצו יחידות נוספות.
- התכנית האדריכלית תהיה מודולרית וארוכת טווח.
- יחידות המגורים תותאמנה כך שלכל חבר יהיה חדר משלו, אשר יכלול שירותים ומקלחת אישיים, מיטה, ארון בגדים, שולחן כתיבה וכיסא. הרהיטים הבסיסיים הללו יסופקו ע"י הכפר.
- בתכנית שיפוץ/בניית המגורים תהיה חשיבה על יציאה מן הפרט אל הכלל: המבנה יהיה כזה שמספר חדרים פרטיים מהווים יחד יחידה עצמאית משותפת, לה יש מטבחון ופינת סלון משותפים לכ-5 דיירים, המהווים מעין "משפחה". בכל דירה שכזו ישנו חדר למדריך/ה אשר ישהה עם החברים במשמרות, ונוכחותו תהיה 24 שעות ביממה/לפי צרכי המתגוררים באותה יחידה. בחלל המשותף יהיו טלויזיה ופינות ישיבה לאוכל ולפנאי, וכן כל צרכי המטבח הנחוצים. (מקרר, תנור אפיה ובישול, כלי אוכל וכו'). בנוסף, תהיה פינת כביסה וייבוש כביסה.
- מספר יחידות משותפות כאלו יתכנסו לחלל משותף גדול יותר הכולל מרפסת וגינה, ומקום מפגש חברתי ציבורי למעגל הרחב יותר. כך יתאפשרו גם פרטיות וגם מרחב של מפגש וקשר חברתי.
- מודל מבני כזה נמצא ב"בית יחד" ממנו ניתן ללמוד על התפיסה האדריכלית המבוססת על צרכי הדיירים.

ענפי שירות

- מטרת ענפי השירות הינה לספק לתושבים בכפר איכות חיים טובה ועצמאית. לשם כך יפעלו במקום:
- חדר אוכל ומטבח אשר יעניקו שירותי הסעדה לתושבים, בעיקר ארוחת צהריים חמה. (כאשר המחשבה היא על יצירת עצמאות תפקודית ביחידות המשותפות, שם יאכלו התושבים ארוחת בוקר וערב.)
 - מרכז חברתי אשר ישמש גם כמקום למפגש חברתי בשעות הפנאי וגם כמקום ציבורי להתכנסות בחגים וערבי שבת. המרכז יכלול חלל גדול ובו בית קפה קטן ופינות ישיבה, וחדרים קטנים יותר אשר ישמשו לסדנאות, חוגים ופעילות פנאי. בנוסף, יהיו בו חדרי שירותים ציבוריים המותאמים לצרכי החברים בכפר. נראה כדאי שהמרכז הזה יהיה במבנה אשר ישמש גם כמקלט ציבורי לשעת חירום.

- משרד ומנהלה – בו יעבדו עובדי המנהלה של המקום וינוהל הכפר מבחינה אדמיניסטרטיבית.
- חדרי צוות – לשרות העובדים המקצועיים והלא-מקצועיים של הכפר. יש מקום לחשוב על חדר או יותר בו תהיה קיימת אפשרות ללינה/שהות לילה לחלק מהצוות אשר יעבוד במשמרות הלילה.
- מרכז נוי וטיפוח סביבתי - יעסוק בטיפוח השטח הציבורי של הכפר: נקיון, נוי, גינון. יהיה בפיקוח וניהול אב הבית, ויהווה אחד ממקומות התעסוקה עבור חברי הכפר.
- מרפאה – לצורך מתן שירותים רפואיים שוטפים. חלקי המשרה של האחות, וביקורי רופא במקום – יקבעו בהמשך.
- בריכת שחיה ומתקני ספורט – במידה ו"מקום בלב" יוקם בישוב בו קיימת בריכה שחיה ציבורית ומתקני ספורט, תושבי הכפר יהנו מהאפשרות להשתמש במתקנים אלו.
- פארק ספורט אתגרי – בעתיד יבנה בתחומי הכפר פארק ספורט המותאם לבוגרים עם צרכים מיוחדים. ניתן לחשוב על מתקנים סטנדרטיים כמו נדנדות וקרוסלות, וניתן לתכנן מתקן לספורט אתגרי אשר ישמש את חברי הכפר ויהיה פתוח גם לאוכלוסיות חיצוניות, כמקום בו יערכו פעילויות אתגריות וטיפולים. למימוש רעיון זה קויימו כבר מגעים עם בעלי מקצוע בתחום המוכנים לתרום מנסיונם, זמנם וכישוריהם להקמת פארק כזה.

רעיונות נוספים לענפי שירות ודאי יעלו בהמשך הדרך.

ענפי תעסוקה

אין ספק שהצורך בתעסוקה מותאמת ובמתן ביטוי ליכולות אישיות ולכישורי עבודה, הינו צורך מרכזי בחייו של אדם. אדם עושה ומתפקד הינו אדם בריא ומאושר יותר. היכולת לתרום לחברה, הצורך לחוש בעל ערך והאפשרות להביא לידי ביטוי את היכולת האישית, תוך מפגש עם אנשים יצרניים ותורמים נוספים, הינם העקרונות הבסיסיים על פיהם מוצעת התפיסה התעסוקתית.

קיימות כמה אפשרויות לתעסוקה עבור החברים בכפר:

- המשך תעסוקה במקומות עבודה מוגנים/רגילים, לאלו אשר כבר מצויים במסגרת תעסוקתית (למשל: מע"ש בטירת הכרמל).
- תעסוקה בענפים ועסקים הקיימים באזור חוף כרמל, המוכנים להשתתף בפרוייקט. ניתן לחשוב בהקשר זה גם על הקמת שלוחה בתוך הכפר של ענף קיים באזור. (למשל: קו יצור של "פלסאון").
- תעסוקה בענפי השירות בכפר. (חדר אוכל ומטבח, בריכה, נוי, מנהלה, וכו').
- תעסוקה בענפי משק ועסקים הקיימים זה מכבר בכפר. (בכפר גלים - מחבצת גבינות, דגי נוי, ועוד).

ה. תעסוקה בענפים מיוחדים אשר יקומו בכפר, תוך התאמה לרוח המקום ולאפשרויות העבודה של החברים, ומתוך כוונה שענפים אלו יהוו גם מקור פרנסה אפשרי לחברי הכפר, וגם יהוו מוקד משיכה ייחודי לאוכלוסיה מבחוץ.

בין הרעיונות שכבר עלו בתחום זה ישנם:

- משתלה לצמחי תבלין.
- מאפיית לחמים יחודית.
- פארק אתגרי.
- חוות סוסים טיפולית.
- פינת חי טיפולית.
- לול מטילות.
- אולפן הקלטות מוסיקליות/עריכת וידאו

וכמובן שאינסוף ליצירתיות החשיבה והאפשרויות.

חשוב לשים דגש על תיעול היכולות היחודיות של חברי הכפר לטובת אפשרויות התעסוקה שלהם. גם לאנשים עם מוגבלויות וצרכים מיוחדים יש כישורים ויכולות מיוחדות, כמו לכל אדם אחר. האתגר בזיהוי היכולות האישיות הללו אצל מי שאנו רגילים לראותו כ"מוגבל" הינו אתגר קריטי לרווחתו ולכבודו של האדם, והינו שיעור מאלף עבור כולנו.

דוגמא מעוררת השראה לחידוד נקודה זו נמצאת במיזם חדשני הקיים באזור המרכז, ובו עיוורים הוכשרו בתחום של עיסוי וטיפול פיזי, לאוכלוסיה רואה. נדמה שאין צורך להסביר את ההשלכות המעשיות, הרגשיות והרוחניות של תיעול כוחות שכזה, על העיוורים המשתתפים במיזם זה, כמו גם על ה"רואים" הזוכים לטיפולם הרגיש והמיוחד.

צוות הכפר וגיוס כח אדם

צוות מיוחד מתוך ועדת ההיגוי יעסוק בחשיבה על צוות העובדים הנחוץ לכפר, ועל דרכי גיוס כח האדם.

לצורך זה ניתן ללמוד רבות ממסגרות קיימות, ומארגונים המקימים "בתים לחיים" אשר הציעו זה מכבר את עזרתם בחשיבה ובתכנון החלקים המקצועיים הללו. (למשל: "בית אקשטיין", "ענבלים", א.ד.ג.מ.).

הדרך בה ייבנה מערך כח האדם וגיוסו תלויה בהחלטת ועדת ההיגוי לגבי אופן ההקמה של "מקום בלב". (פרק 5 בחוברת זו). חשוב לציין בהקשר זה שהאפשרות לחבור לארגון קיים מפשטת מאד את תהליכי החשיבה והביצוע הקשורים בכח אדם ובגיוס הצוות הטיפולי והטיפוליות של הכפר, כמו גם בכל הקשור במנגנוני המנהלה והכספים הכרוכים בנושא זה. עם זאת, חשוב שיתרון זה לא יבוא על חשבון הערכים והרוח של הפרויקט הנוכחי.

מבחינה מעשית יש לחשוב על שני כיוונים עיקריים בנוגע לצוות הכפר:

- א. צוות תיפעולי – מנהלה הכוללת מנכ"ל, מזכירות, הנה"ח, מנהל אחזקה, ואנשי משרד האחראים בתחומים השונים של החיים בכפר. (למשל: התנהלות מול משרדי ממשלה רלוונטיים, התחום התעסוקתי, תחום חיי הפנאי, בריאות ורווחה).
- ב. צוות טיפולי – הכולל עובדים מקצועיים ובלתי מקצועיים, בתחומים רפואיים ופרה-רפואיים. כאן ניתן למנות את צוות העו"סים, עובדי השיקום המקצועיים, מטפלים באופנויות שונות, צוות מרפאה, מדריכים, חונכים, אמהות-בית, מרכזי פעילויות העשרה ופנאי, ועוד.

חשוב לחזור ולציין שהמיזם "מקום בלב" אמור לספק מקומות תעסוקה ואפשרויות לפרנסה לתושבי קהילת חוף כרמל. בהיותו פרויקט חברתי-קהילתי, השם דגש על מעורבות הקהילה והקשר ההדדי בין הנורמטיבים למיוחדים, נראה שבחשיבה על צוות הכפר וגיוס כח האדם, יש לתת עדיפות לתושבי קהילת חוף כרמל אשר יהיו מעוניינים להיות שותפים בעשייה היומיומית. שותפות כזו תגביר את מעורבותה של הקהילה בפרויקט, מתוך כך שהעובדים בכפר יהוו שגרירים ויח"צנים של הכפר בקרב הקהילה המורחבת, ומתוך כך שיווצרו קשרים והכרות הדדית מקרוב בין החברים בכפר לבין נציגי הקהילה המורחבת העובדים בכפר.

אוכלוסיית הכפר ותהליכי קבלה לחברות

זהו פרק מורכב ורגיש הדורש חשיבה מעמיקה של צוות מקצועי מתוך ועדת ההיגוי.

חזון הכפר נושא דגל של פרויקט קהילתי ושל הטרוגניות. משמעות הדבר הינה פתיחת השערים לאוכלוסיה מקומית עם צרכים מיוחדים, ללא מידור ומיון, לפחות בשלב הראשוני.

חשוב להביא פעם נוספת את הסעיפים מהחזון העוסקים בעניין זה, ומהווים הצעה ובסיס לחשיבה:

- האוכלוסיה לה מיועד הכפר הינה בוגרים בעלי צרכים מיוחדים, בעלי קשת הטרוגנית של קשיים, אשר המכנה המשותף להם הינו הצורך בדיור מוגן, בתעסוקה המותאמת למוגבלותם, ובקהילה חברתית מתאימה. מכנה משותף נוסף הוא היכולת לקיים מידה מסוימת של עצמאות תפקודית ויחסים חברתיים. תנאי הקבלה ינוסחו בהמשך ע"פ קריטריונים הנשענים על מדיניות משרדי הרווחה והבריאות (זכאות לדיור מוגן, סל שיקום, וכד'), וע"פ שיקולם של אנשי מקצוע והורים המעורבים בצוות ההיגוי וההקמה.
 - הקבלה לחברות בכפר הינה לבוגרים מגיל 18 עד 30, תושבי המועצה האזורית חוף כרמל.
 - במידת הצורך ולפי מספר הפניות, תהיה אפשרות לפתוח את אופציית החיים בכפר גם בפניהם של תושבי רשויות אזוריות שכנות, אשר יהיו מעוניינים בכך. (טירת הכרמל, זכרון יעקב, בנימינה, אור עקיבא, פרדס-חנה-כרכור, ישובי אלונה, ועוד).
 - הכפר יהווה אופק עתידי ומקור לתקווה למשפחות בהן ילדים צעירים בעלי צרכים מיוחדים. באוכלוסיית חוף כרמל קיימת עתודה צעירה כזו המשולבת כעת בחינוך הרגיל, ואשר תזדקק למענה הולם לצרכיה עם התבגרותה.
- כפי שנאמר בפרק 5, נושא ההטרוגניות הינו מורכב ומאתגר, וידרוש חשיבה יצירתית ופתוחה.

חזון הכפר רואה באתגר זה את יחודו של הפרויקט הנוכחי ואת מהותו כפרויקט קהילתי. מאד חשוב לא לזנוח את רוח הדברים ביישום הפרקטי. האמונה היא שהדבר אפשרי, יתכן שבדרך מודולרית, בה מתקיימות הטרוגניות והומוגניות במקביל: קבוצות הומוגניות מבחינת הצרכים המיוחדים, הנמצאות במסגרת הטרוגנית רחבה. מודלים כאלה מצויים בשטח, כפי שכבר נכתב קודם לכן.

ההצעה בשלב זה הינה שהצוות מתוך ועדת ההיגוי אשר יעסוק בתחום זה, ילמד את הנושא מתוך סיורים ופגישות עם מסגרות קיימות, ומתוך הנסיון הקיים בשטח, ויעבוד בצמוד לצוות העוסק בהתנהלות מול משרדי ממשלה, אשר יבדוק את המדיניות הקיימת, המאפשרת את הזכאויות השיקומיות הנדרשות.

החיים בכפר

חיי החברים המתגוררים ב"מקום בלב" אמורים להיות כחיו של כל אדם "רגיל", בהתאם לבחירותיו, העדפותיו ויכולותיו.

עם זאת, מתוך שהכוונה הינה ליצור מסגרת חיים מוגנת, תומכת ומזינה במיוחד, עקב הצרכים המיוחדים של החברים בכפר, הרצון הינו ליצור אורח חיים איכותי, רגוע, מעשיר ושמח. המטרה הינה לאפשר קרקע פוריה למיצוי מקסימלי של הפוטנציאל האישי, וחיים בעלי משמעות, אהבה, שמחה וכבוד.

האתגר המשותף הינו להעניק איכות חיים ברמה גבוהה וטובה, לאנשים אשר מסלול חייהם הינו רצוף קשיים, התמודדויות ואתגרים, בכדי להקל עליהם ולתמוך בהם במסעם על פני האדמה.

איכות חיים גבוהה תתבטא בבניית **סביבת חיים אסתטית, מטופחת, נקיה ובריאה**. האפשרות להקים את "מקום בלב" בישוב כפרי, באזור חוף הכרמל הטובל בטבע, ים וירק, הינה משאב איכותי ראשון במעלה, ומקדם פתיחה מעולה למימוש החזון. **הצביון הכפרי** ישמש את חיי "מקום בלב" לא רק כתפאורה, אלא **כמהות**. הרעיון הינו להקים ישוב איכותי הניזון ממשאבי הטבע והאיכויות החקלאיות, כמקורות לשיקום, בריאות ורווחה נפשית.

הרצון להקים את "מקום בלב" עבור ילדינו המיוחדים באזור מגורינו נובע מהכרותנו האישית והיומיומית עם האיכויות הללו, ומרצוננו להמשיך ולהעניק להם לכל חייהם את סביבת החיים הטובה בה בחרנו אנו עצמנו לחיות.

שרותי הרווחה והבריאות יאפשרו לגרים בכפר טיפול מסור ונגיש לצרכיהם היומיומיים. עם זאת, שירותים רפואיים מיוחדים (אשר יוגדרו בהמשך), יוענקו להם במסגרת הביטוחים הרפואיים האישיים (נושא שיש לבדוק ולהגדיר במדויק בהמשך) במסגרת הקהילה.

אורח החיים היומיומי יתבסס על שעות של **תעסוקה ופעילות יצרנית** ושעות אישיות של **מנוחה ופעילויות פנאי, חברה והעשרה**.

התאמת מקום התעסוקה ומספר שעות העבודה ביום תעשה עבור כל חבר בנפרד על פי תכנית אישית שתיבנה עימו, ותהיה דינמית ופתוחה לשינויים עם הזמן ועם שינויים במצבו וברצונו.

את התכנית האישית יבנו החבר, הוריו ואנשי המקצוע בכפר אשר יפקדו על נושא זה.

צוות מיוחד מתוך ועדת ההיגוי, אולי אותו צוות אשר יהיה אחראי על קבלת החברים לכפר, יעסוק בשלבים מתקדמים יותר של ההקמה בהבניית תכניות אישיות וכלליות עבור חברי הכפר.

פעילויות הפנאי וההעשרה יהוו חלק מהתכנית האישית, ויבנו מתוך היצע מגוון של חוגים ופעילויות פנאי אשר יתכוננו בהמשך. הרעיון הינו שהתכניות הללו יבנו במשותף עם המחלקות של מרכז מיר"ב.

תכניות של חונכות אישית יהוו אף הן חלק מהתכנית האישית של החברים. ניסוחן ותיכונן יעשו ע"י צוות מועדת ההיגוי אשר יהיה ממונה על נושא **החינוך ומעורבות הנוער ובתי הספר בפרויקט**.

חשוב לקחת בחשבון שהחיים בכפר יהיו פתוחים לשני הכיוונים: פנימה והחוצה. הכוונה הינה ליצור מקום חי, תוסס ודינמי, בו מתקיימת תנועה ורוחשים חיים פעילים. ביקורי משפחה וחברים לא יוגבלו, והחברים יהיו רשאים לצאת אל מחוץ לכפר כבוגרים עצמאיים בעלי רצון ובחירה חופשית. הדבר יהיה כמובן בתיאום עם הצוות בכפר ועם המשפחות, ויתוכנן בהתאם ליכולת התפקוד העצמאי של כל חבר בנפרד, תוך שימת לב מיוחדת ליכולתו לדאוג לבטחונו האישי. במידת הצורך יהיו יציאות בליווי מדריכים/חונכים, אם לבילוי ואם לסידורים.

חשוב עם זאת לדאוג לכך ש"מקום בלב" יהיה מקום **בטיחותי ובטוח** עבור החברים החיים בו. לצורך זה המקום יגודר באופן שהינו שומר מחד, אך אינו נותן תחושה של מחנה צבאי, מאידך. ההצעה הינה שהמקום יהיה תחת שמירה ובאחריות בטיחותית ובטחונית של המועצה האזורית, ע"פ הסכמי שיתוף הפעולה שינוסחו בהמשך.

שירותי ה**הסעות** של המועצה האזורית יעמדו לשירות החברים בכפר, לפי החלטות שיתקבלו בהמשך, ובהתאם לאפשרויות התקצוב של נושא זה. ההצעה הינה שב"מקום בלב" תעבור הסעה מדי זמן קבוע, כמקובל בישובי חוף הכרמל, לצורך הגעה למרכז מיר"ב, ולפעילויות מאורגנות שונות. נושא זה ידון בהמשך, בהתאם למדיניות שיתוף הפעולה שתנוסח ותתקיים בין המועצה האזורית לבין "מקום בלב".

על הצוות אשר ימונה על אורחות החיים בכפר יהיה להחליט לגבי נושאים כמו ארועים ופרויקטים מיוחדים, חגים, טיולים, סיורי למידה ועוד.

פרסום ושיווק

בנושא פרסום ושיווק הכפר יעסוק צוות מיוחד מועדת ההיגוי אשר יוקם במועד מאוחר יותר, ע"פ החלטת מליאת ועדת ההיגוי על העיתוי המתאים לכך.

מן הראוי שבצוות זה יהיו שותפים גם מנכ"ל המועצה וגם דוברת המועצה, מתוקף תפקידם.

הפרסום אודות הקמתו וקיומו של הכפר, אופיו, יעדו ומטרותיו צריך להעשות בתבונה ומתוך מחשבה מקדימה על מטרותיו של פרסום כזה ועל ה"במה" המתאימה לו.

מטרות ה**שיווק** של הכפר והפצת קיומו ברבים נועד לעשות לו נפשות, הן לצורך פתיחת השערים להצטרפות חברים חדשים, והן לצרכי הכרה ציבורית, גיוס תרומות ותמיכה, ויצירת מוניטין.

אין ספק שבשלבם מתקדמים יהיה מקום ליצירת אתר אינטרנט לכפר אשר יהווה מקור אינפורמטיבי וגם ערוץ לתקשורת פנימית בין השותפים לפרויקט.

יש בהחלט מקום לראות ולהציג את "מקום בלב" כמיזם ייחודי של קהילת חוף כרמל. זהו פרויקט חברתי בעל מסר ערכי ואנושי, בעל יכולת להכות גלים ולחולל שינוי חברתי רחב היקף, אשר ניתן ללמוד ממנו. משום כך, נראה שיהיה זה נכון לפתוח את המקום למבקרים, תוך שיקול דעת ענייני ושמירה מירבית על פרטיותם וכבודם של החיים בו.

קשר עם קהילות מיוחדות אחרות

נראה שיהיה זה נכון לעמוד בקשר עם קהילות מיוחדות אחרות בארץ ובעולם, הן לצרכי למידה ושיתופי פעולה, והן לצרכים חברתיים של חברי הכפר.

ניתן לחשוב על התכנסויות של פורומים משותפים של הנהלות, עמותות, ועדות היגוי (או נציגים מהן), וצוותים מקצועיים, לסיורי למידה, ימי עיון ופעילויות של תמיכה והעצמה הדדית.

ניתן גם לחשוב על פעילויות משותפות של חברי קהילות מיוחדות שונות, משהו בנוסח של "חילופי סטודנטים", או פעילויות אירוח, בהן מתקיימת הרחבה של החזון הנוכחי לכדי יצירת רשת של קשרים בין "מקומות בלב" שונים, הקיימים במקומות שונים בארץ ובעולם.

מרכז להשתלמויות מקצועיות

בטווח הרחוק ניתן לתכנן הקמה של מרכז להשתלמויות מקצועיות ב"מקום בלב".

מרכז כזה הינו משמעותי לקידומו והתפתחותו של המקום, ליצירת תנועה בתוכו, ולחיזוק ההכרה הציבורית והתרומה החינוכית-חברתית שלו.

מודל ממנו ניתן ללמוד הינו מרכז "שילוב" הקיים בכפר תקווה (www.shiluv-bodymind.co.il), המקיים את פעילויותיו בשיתוף עם אוניברסיטת חיפה.

(מתוך האתר: "...פעילויות המרכז משולבות בחיי הכפר תוך הווית גומלין מתמדת. אפשרות ייחודית זו, פותחת בפני דיירי ועובדי הכפר ובפני הלומדים כאחד, מרקם יחסים אנושיים, המבוססים על למידה והשפעה הדדית. חלק מן התוכניות עוסקות באופן ייחודי באוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים, ומיועדות לאנשי המקצוע העוסקים בתחום זה, למשפחות ולאנשים בעלי צרכים מיוחדים עצמם.")

נערכה שיחה מקדימה בנוגע לאפשרויות של שיתוף פעולה בין מרכז "שילוב" בהנהלת מירי גרוס לבין "מקום בלב".

כמו כן נערכה בדיקה ראשונית בנוגע לאפשרות שיתוף פעולה אקדמי בין המיזם הנוכחי לבין החוג לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה.

מודל נוסף ממנו ניתן לקבל השראה וללמוד הינו "עלי נגב" שבדרום הארץ, בו מתקיים קשר לימודי-מקצועי בין המרכז הרפואי-אוניברסיטאי בביה"ח סורוקה שבבאר-שבע לבין המקום. (www.aleh.org/heb/branch_negev.asp)

צוות מיוחד מועדת ההיגוי יוכל לעסוק בהקמת מרכז להשתלמויות בעתיד היותר רחוק. יתכן שחבירה למוסדות אקדמיים ולמרכזי השתלמויות גם בשלבים המוקדמים יותר של הקמת "מקום בלב" עשויה לסייע במימוש המיזם ובהקמתו.

יזמה ראשונה מקורית וייחודית הנוגעת לנושא השתלמויות עולה מתוך חברת ועדת ההיגוי רוחק'ה נגבי, המעוניינת להקים מרכז להשתלמויות בתחום התמתחותה – ליצנות רפואית. בנספח מס' 1 לחוברת זו נמצאת תכנית הקורס שהיא מציעה.

הצעת פרק זה הינה שתכניות הלימודים והקורסים אשר ילמדו ב"מקום בלב" יהיו מקוריים, ייחודיים וחדשניים, ובהלימה עם רוח החזון והמקום.

אין ספק שתכניתה של רוחק'ה מהווה דוגמה מצויינת לכך.

פעילויות חינוך וקשר עם מוסדות אקדמיים

כאמור לעיל וכנובע מכך, נראה שיהיה מקום בעתיד ליצירת קשר עם מוסדות אקדמיים מאזור הצפון אשר ישלחו את תלמידיהם ללמידה והתנסות מקצועית ב"מקום בלב".

ניתן לחשוב על תלמידי אקדמיה בתחומים של פסיכולוגיה, חינוך מיוחד, סיעוד ועבודה סוציאלית, על פרויקט פר"ח, ועל שילוב תלמידי י"ג בבתי הספר באזור במסגרת "שנת שירות".

כמו כן, ניתן לתכנן את השתלבותם ותרומתם של תלמידי בית הספר התיכון המשותף "חוף כרמל" במסגרת פרויקט "יפע"ת".

פרויקטים חינוכיים נוספים יכולים לערב את תלמידי בתי הספר היסודיים באזור, אשר יתרמו להקניית ערכים אנושיים וחברתיים של סובלנות, נתינה וקבלת השונה.

במידה ו"מקום בלב" יוקם בכפר גלים, כפי שמוצע בתכנית זו, ניתן לחשוב על אופנים שונים בהם יתקיימו קשר ומעורבות של בית הספר הקיים במקום למיזם הנוכחי.

לסיכום

אין סוף לאפשרויות הטמונות במיזם הנוכחי.

"מקום בלב" פותח מקום בלבבות של כולנו.

המיזם מהווה מקור והזדמנות לשמחה, ליצירה והתפתחות, לאופטימיות ולריפוי עבור כל השותפים בו.

אני מזמינה את כל החולמים והמעזים להצטרף, ומאמינה בכל ליבי שהדבר אפשרי, רצוי ונחוץ.

אנא ראו בתכנית המתוארת בחוברת זו טיוטת-עבודה בלבד. נייר עמדה ראשוני, אשר מציע בסיס לחשיבה משותפת, ומזמין את הערותיכם, הארותיכם, שאלותיכם והשגותיכם, למען יצירה ומימוש משותף.

זהו פרויקט משותף לרבים. לכולנו.

עשו לו מקום בליבכם.

בתודה גדולה על הזכות והשותפות,

אסתר גילת.

ספטמבר 2007.

נספח מס' 1: הצעה לצוותי עבודה

להלן הצעה לצוותי משנה אפשריים, אשר יורכבו מחברי ועדת ההיגוי, ויהוו צוותי למידה, תכנון ועבודה העוסקים בתחומים ספציפיים.

כמובן שניתן לחשוב על צוותים נוספים או אחרים.

חשוב מאד שלכל צוות כזה ימונה יושב ראש שיהיה אחראי על פעילותו של הצוות.

ניתן לצרף לצוותי העבודה אנשים נוספים מהקהילה או מחוץ לה, אשר אינם חברים בוועדת ההיגוי לכפר, אך מעוניינים לתרום, והינם בעלי כישורים בתחום הרלוונטי.

הצוותים המוצעים:

- צוות שיעסוק באפשרויות המעשיות להקמה, בבניית התכנית העיסוקית, במידת הצורך. (צוות זה יקבל ליווי והדרכה בתהליך).
- צוות שיעסוק בהיבטים המשפטיים. (יעבוד בצמוד לצוות הנ"ל).
- צוות שיעסוק בנושא מיקום הכפר.
- צוות שיעסוק בנושאי כח אדם ובניית צוות העובדים בכפר.
- צוות שיעסוק בנושא אוכלוסיית הכפר ותנאי הקבלה.
- צוות שיעסוק בנושא תכנון החיים בכפר: תעסוקה, פעילויות חברתיות, פעילויות פנאי, ובניית תכניות אישיות.
- צוות שיעסוק בנושאי מעורבות הקהילה בכפר – פעילויות חינוך ופעילויות העשרה ופנאי.
- צוות שיעסוק בתכנון לטווח הרחוק – פרסום ושיווק, קשר עם קהילות מיוחדות אחרות, הקמת מרכז להשתלמויות וקשר עם מוסדות אקדמיים.

נספח מס' 2: מרכז להשתלמויות מקצועיות

יחודיות

כללי: מטרת המרכז להכשיר עובדים ומטפלים בתחומים פרה-רפואיים לעבודה עם אוכלוסיה בעלת צרכים מיוחדים, תוך שימת דגש על העבודה והטיפול דרך ההומור.

המרכז ישמש כ"בית" להכשרת עובדים גם מעבר לצוות המטפל של "מקום בלב" וישמש כמודל ואבן דרך לטיפול דרך ההומור וכל הנגזר מכך.

קיימת אפשרות שהמרכז ינוהל על ידי רוחק'ה נגבי, ליצנית טיפולית ורפואית, המטפלת במגוון של אוכלוסיות בעלות צרכי מיוחדים במספר מרכזים רפואיים ובעלת תואר BA בפסיכולוגיה ותואר MA בניהול משאבי אנוש.

קורס להכשרת הצוות המטפל לליצנות טיפולית

למי מיועד –

הקורס מיועד עבור מטפלות ומטפלים באוכלוסיה בעלת צרכים מיוחדים, לצוות של "מקום בלב", ויהיה פתוח גם לאוכלוסיה הרחבה (אחיות, עובדים סוציאליים, מטפלים, סטודנטים לרפואה וכד')

מספר משתתפים –

עד 30 משתתפים.

היקף הקורס –

42 שעות אקדמיות – או פעם בשבוע או קורס מרוכז של כמה ימים ברצף- חצי מעשי וחצי עיוני תיאורטי

הרציונל –

מחקרים מלמדים כי ההומור ושימוש בצחוק, מסיטים את תשומת הלב מקשיים ולחצים רגשיים ומעבירים את האדם למקום חיובי ומרגיע. כל מטפל יהיה חשוף לתהליך אישי וחוויתי במציאת ההומור ו"הליצן" החבוי בתוכו, וילמד ליישמו ככלי תרפוייתי בתוך מקום העבודה שלו. הטמעת הכלי הטיפולי הזה בכל המוסדות המטפלים באוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים.

במקום להזמין ליצנים רפואיים חיצוניים לפעילות בתוך "מקום בלב" פעם בשבוע, שזו פעילות מבורכת, נהפוך את כל הצוות לליצנים טיפוליים שיקבלו הכשרה ספציפית לתחום העיסוק שלהם ויוכלו להשתמש בכלי זה תוך כדי עבודה שוטפת. על ידי כך ניצור את "מקום בלב" כולו באוריינטציה של טיפול בהומור.

מטרות הקורס –

- לתת למטפלים הבנה תיאורטית ומעשית של העקרונות הבסיסיים של ליצנות טיפולית
- לחזק את הקשר התרפוייתי בין המטפל למטופל, תוך הבנתו של המטפל את המאפיינים והחשיבות של ההומור ככלי טיפולי.
- שימוש ביכולות ההומור, הצחוק והשמחה, לשיפור התקשורת בין המטפל למטופל ובין המטפל לחבריו לעבודה.
- השימוש בהומור כדרך יצירתית לפתרון בעיות וקונפליקטים בתוך הארגון עצמו.
- מתן אפשרות למטפלים לקבל היזון חוזר ולעשות ונטילציה במהלך הקורס.

רקע –

באוכלוסיה בעלת צרכים מיוחדים, כמו אצל ילדים, אנו עדים לתמימות ויושר המאפיינים אותם, ורואים אותם כישות מלאת הפתעות. מאפיינים אלו מזמינים אותנו המטפלים, למצוא את אותם היבטים בנו עצמנו. הליצנות הטיפולית מקלה על תפיסת החשיבות העצמית ומאפשרת לגיטימציה להתנהגויות הפורצות מחסומים אישיים. היא מקלה על המטופל, בכך שמעניקה לו את הלגיטימציה להשתטות, ולמטפל את האפשרות למצוא את עצמו בתוך הקשר הזה כיישות תומכת, שמחה, מעודדת ומצחיקה.

הכלי של הליצנות הטיפולית הוא שפה המאפשרת למטופל סוג של הסחת דעת מבוקרת על ידי המטפל/ליצן.

מבחינה פיסיוולוגית – יוצר הצחוק הפרשת חומרים במוח (אנדורפינים), היוצרים תחושה נעימה של רוגע.

מבחינה פסיכולוגית – קיימת השפעה חיובית של הצחוק על המוח והגוף. הצחוק מוריד את רמת "הורמוני הדחק", ובכך מוריד את רמת הדיכאון ומשפר את מצב הרוח.

לאחר הקורס, מומלץ להיפגש אחת לחודש על מנת לנתח אירועים, "לרענן" את הצוות בחידושים מעולם הליצנות והמחקרים בהומור ולאפשר ונטילציה לבוגרי הקורס (הצוות המטפל).